Spoštovani gospod
mag. Bojan Kumer
minister
Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo
Langusova ulica 4, 1000 Ljubljana
gp.mope@gov.si

Kopija:
- mag. Tanja Bolte, generalna direktorica, Direktorat za okolje, in vodja, Sektor za okolje, Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo, gp.mope@gov.si
- Ministrstvo za zdravje, gp.mz@gov.si

Ljubljana, 5. september 2025

Zadeva: Nujni ukrepi za izboljšanje kakovosti zraka in varovanje zdravja v Sloveniji

Spoštovani gospod minister,

v nedeljo, 7. septembra 2025, bomo obeležili mednarodni dan čistega zraka za modro nebo. V imenu mreže Plan B za Slovenijo, Slovenskega združenja za kronične nenalezljive bolezni (ZKNB), Inštituta za zdravje in okolje, Partnerstva za okolje in zdravje, EHP Partnership on Youth ter projekta Veš, kaj dihaš, bi želel izkoristiti to priložnost, da opozorimo na nujnost pospešenega ukrepanja za zmanjšanje onesnaženosti zraka iz vseh ključnih virov v Sloveniji. S tem bomo lahko zmanjšali število prezgodnjih smrti, preprečili številne bolezni ter znižali družbene in gospodarske stroške.

Onesnažen zrak je največja okoljska grožnja zdravju v Evropi – kar 96 % mestnega prebivalstva diha zrak, ki presega priporočene meje kakovosti. To povzroča na stotine tisoč prezgodnjih smrti na leto in milijarde evrov zdravstvenih stroškov. Onesnaženost zraka povečuje tveganje za poslabšanje obstoječih bolezni in vseh kroničnih stanj. Kratkotrajna in dolgotrajna izpostavljenost sta povezani z večjo verjetnostjo bolezni srca in ožilja, srčnih bolezni, možgansko kapjo, astmo, kronično obstruktivno pljučno boleznijo in pljučnim rakom. Dokazano vpliva tudi na zmanjšanje pljučne funkcije, razvoj možganov in centralnega živčnega sistema, ter povečuje

tveganje za prezgodnji porod in nizko porodno težo, kar prinaša dodatna zdravstvena tveganja pozneje v življenju. Poleg tega je onesnažen zrak dejavnik tveganja za sladkorno bolezen, debelost in demenco.

Prenos posodobljenih standardov EU o čistem zraku

Revidirana direktiva o kakovosti zunanjega zraka – Direktiva (EU) 2024/2881 (v nadaljevanju kot 'direktiva') – sprejeta oktobra 2024, posodablja mejne vrednosti za ključna onesnaževala zraka v EU, da bi se čim bolj uskladila z najnovejšimi priporočili Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) in odražala resne vplive onesnaženosti zraka na zdravje. Inštitut za zdravje in okolje pozdravlja ta pomemben korak k čistejšemu zraku in boljšemu zdravju ter poziva k njegovi hitri uvedbi v Sloveniji.

Da bomo lahko vsi dihali čist zrak, je nujen hiter in zdravju prijazen prenos direktive v slovenski pravni red. To pomeni, da se mora vlada zavezati k njeni temeljiti in pravočasni izvedbi ter se izogniti zamudam ali iskanju izjem pri uveljavljanju novih standardov.

Pozivamo vas, da v prenos in implementacijo direktive vključite tudi slovenske predstavnike zdravstvenega sektorja, nevladnega sektorja in druge strokovnjake.

Zapolnitev finančne vrzeli za čist zrak za zdravje

V najnovejšem pregledu izvajanja okoljskih ukrepov, objavljenem 7. julija 2025, je Evropska komisija ugotovila, da finančna vrzel za politike čistega zraka v Sloveniji znaša 55 milijonov EUR na leto.

Za učinkovito uresničevanje ciljev na področju kakovosti zraka pozivamo k sistemskemu vključevanju ustreznih finančnih sredstev v prihodnje proračune na lokalni, nacionalni in evropski ravni. Posebej priporočamo hitro opustitev neposrednega in posrednega financiranja fosilnih goriv v EU (premog, nafta, plin) ter sežiganja biomase, pri čemer naj se sredstva preusmerijo v zmanjševanje in preprečevanje onesnaževanja. Izkušnja pandemije COVID-19 je jasno pokazala, kako nujno je vlagati v preprečevanje groženj zdravju in okolju.

Z oblikovanjem prihodnjih proračunov kot gonilne sile ukrepov za čist zrak bi Evropska unija potrdila svojo vodilno vlogo, sledila globalnemu zagonu za nujno izboljšanje kakovosti zraka ter prispevala k postopnemu opuščanju fosilnih goriv. Izjava sedme ministrske konference o okolju in zdravju (julij 2023) priznava pomen načrtovanja in vlaganja v zdravo in pravično okolje za gradnjo odpornih skupnosti. V začetku leta je skoraj 50 milijonov ljudi iz zdravstvenega sektorja pred drugo globalno konferenco WHO o onesnaževanju zraka in zdravju podprlo poziv k ukrepom za čisti zrak za boljše zdravje.

S spoštovanjem,

Tomaž Gorenc
direktor, Inštitut za zdravje in okolje

Sopodpisniki:

Martina Pernuš, koordinatorka mreže, Plan B za Slovenijo

Franc Zalar, predsednik, Slovensko združenje za kronične nenalezljive bolezni

Tim Gregorčič, koordinator, Partnerstvo za okolje in zdravje

Članske organizacije, EHP Partnership on Youth

EKO SKLAD
SLOVENSKI OKOLJSKI JAVNI SKLAD

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

Podnebni program mreže Plan B za Slovenijo sofinancirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo s sredstvi Sklada za podnebne spremembe. Za mnenja, predstavljena v tem dokumentu, so izključno odgovorni avtorji dokumenta in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje, podnebje in energijo ali Eko sklada j.s.